

DISSERTATIO THEOLOGICA,
DE
SANCTIONE FOEDERIS
DEI CUM ABRAHAMO
SYMBOLICA,

ad loc. Gen. XV. 8--18.
ad S. Cœnam invitatoria,
Quam,

Mediante Foederis Angelo,

PRÆSIDE

Rectore Magnifico,

GODEFRIDO JÜNGST,

S.S. Theol. Doct. Ejusd. P. Prof. Ord. nec non
Myfteriorum Evangelii ad Aedem D. Ans-
gar. Dispensatore,

Examini Eruditorum publico exponet

AUCTOR,

JOHANNES SIMON HOFFMANNUS,
Herborna - Nassovius.

ad d. Jovis, qui est XIV. Kalend. Januar. clc lccc XII.

H. L. Q. S.

B R E M Æ,

Litteris HERMANNI & BERTHOLDI BRAUERI, Illustris
Gymnasii Typogr.

Coll. diss. A
185, 11

511. A. 185 (11)

VIRIS

*Nobilissimis, Consultissimis, plurimum Reverendis,
Clarissimis, Doctissimis.*

DN. CONRADO VAN BERCHEM, U. J. D. Excel-
lentissimo, Ordinis in Ill. Rep. Brem. Senatorii Viro me-
ritis longe Gravissimo, Patrono suo summopere co-
lendo.

DN. NICOLAO MINDEMANNO, J. U. D. Consumma-
tissimo, Inclutae Bremensium Reip. Vice Syndico meri-
tissimo, Fautori & Hospiti suo Munificentissimo.

DN. GODEFRIDO JÜNGST, S. S. Theol. Doctori,
ejusdemque in Ill. Chaucorum Athenaeo Professore Ce-
leberrimo, Mysteriorum item Divinorum ad D. Ansgar,
Dispensatori fidelissimo, Rectori h. t. Magnifico, Prae-
fidi, Praeceptor, Fautori & Agnato suo summe ve-
nerando.

DN. LUDOVICO GEORGIO TREVIRANO, Elo-
quiorum Evangelii in Ecclesia Bremensi Neapolitana,
Praeconi disertissimo, Agnato & Evergetae suo nullo
non honore aeviternum prosequendo.

DN. GEORGIO LUDOVICO WISSENBACHIO,
Verbi Divini in Ecclesia, quae Ober-Naysii in Princi-
patu Decienti colligitur, Ministro facundissimo, Vene-
rando Seni, Avunculo suo omni pietatis cultu obser-
vando.

*Hoc studiorum suorum specimen in ulte-
riorem sui commendationem submissa
mente manuque sacrum dicatumque
esse vult*

AUCTOR.

DISSERTATIO
DE
SANCTIONE FOEDERIS
DEI CUM ABRAHAMO
SYMBOLICA.

§. I.

Anus nunc quasi E. L. hoc ipso, quo has pagellas vides consignatas, die exactus est, ex quo editam a Celeberrimo Domino Praefide de *Cibatione Eliae in deserto* Dissertationem Respondens (ut loqui solemus) defendendam suscepi. Verum quum conatus hic non videretur sufficere ad exhibendum, quibus mihi meorum studiorum reddenda ratio, priorum profectuum qualiumcumque specimen; illud mihi datum esse credidi negotii, ut ipsemet operi manum admoverem, & nobile aliquod, in quo, quid propriae, quantumlibet exiguae, valeant vires, pateret, argumentum mihi proponerem elaborandum. Huic itaque fini praesens haec, quae nunc prae manibus est, materia tanto magis mihi visa fuit adcommoda, quanto minus praeparandis simul, qui Illustris hujus Gymnasii circa haec tempora mos est, ad S. Synaxin Dnn. Commilitonum animis erat inepta. In illa autem pertractanda ita, annuente Dei Spiritu, me geram, eumque servabo ordinem, ut *primum* ipsam historiae litteram utcumque explanem, *tum vero* latitantem in hoc veluti cortice mysterii nucleum pro ingenii modulo evolvam.

§. II. Exhibet nobis hoc Capite sacer Historiographus Moses solennia, quibus gratioso Dei cum Abrahamo inito federi sua adcessit *κνρωσις*. Haec ita refert esse peracta, ut prius, quam
A ad

ad ipsum *sanctionis* ritum adcederetur, quaedam ipsam pacti substantiam facientia (articulos dixerint Politici praeliminares) fuerint praedecisa. Deus nempe T. O. M. de novo cum federis plane impari socio congregitur & quarta nunc vice suo Familiari adparet, taliaque cum ipso agit, quae omnem federis cum ipso ferendi naturam ac essentiam, nobis exponunt, quaeque adeo cuncta, de quibus haecenus legeramus, si non penitus involvant, tamen tacite respiciunt. Quemadmodum enim ab *una parte* Deus omnem ex Abrahami pectore metum exterminans nil nisi sinceram ab ipso fidem *stipulatur*, eique factas jam ante de femine dandaque huic femini terra *promissiones* denuo addicit; sic ab *altera parte* Abrahamus remoto, quem sibi positum putabat, *απεκνίας* obice, Divinis verbis simplicissima fide *adstipulatur*; & cum hoc ad justitiam illi imputaretur, nato sibi exinde *δικαιωματι* nunc utitur, & fidei ulteriorem confirmationem *restipulatur*. Accedit enim singulari cum *παρρησια* ad gratiae thronum, signumque a Domino poscit, ex quo se terram certo hereditaturum cognoscere posset. Verum haec ipsa sunt, quae diligentius nunc a nobis expendi merentur. Quod antequam moliamur, omnis a nobis pervolvendae materiae brevem quamdam ichnographiam praemittere non erit inutile.

§. III. Universa videlicet haec Historia tribus absolvitur generalioribus partibus; Occurrit enim

I. Totius hujus negotii federalis *ocasio*, Abrahæ *petitio*, vs. 8.

II. Ejusdem *confirmatio*; quae constat

A. Symbolorum *propositione*; sunt autem illa pro *duplici* partium contrahentium numero *duplicitate*:

N. alia enim adduxit *Abramus*, vs. 9. 10. 11. ubi

α. *objectum*, sive ipsa *symbola*, quae enumerantur, vs. 9.

β. *Actio* circa *Objectum*, nimirum

a. Dei *mandatum*: *Adfer mihi*,

b. Abrahæ *executio*, qui animalia

1. *adtulit*,

2. *divisit* & *partes* sibi *invicem* *opposuit*, vs. 10.

3. *singulari* cura *inbiantes* *cadaveribus* *aves* *abegit*, vs. 11.

γ. alia

2. alia immisisse legitur ipse *Deus*, ubi idemtidem
- a. ipsa *symbola*, nempe
 - a. immisus Patriarchae cum *ingente terrore spissaque caligine* conjunctus *sopor*, vs. 12.
 - b. monstratus illi *clibanus fumans*, & *perambulans* animalium segmenta *ignea lampas*, vs. 17.
 - b. designatum accuratissime utriusque temporis momentum;

prius factum, cum *sol ad occasum vergeret*; posterius, cum jam actu occidisset.
- B. Eorumdem per *Divinum oraculum* expositione, quae rursus bimembris est, quatenus repraesentat *Fata Abrahamidarum*.
- α. *Tristia*, quando indicat Eorum
 - a. *exilium* & in *aliena terra peregrinationem*.
 - b. *servitium*, quod pristinis istius terrae incolis esset praestandum.
 - c. *ad afflictionem* ab iisdem subeundam, quibus additur
 - d. malorum illorum *quadringentis annis* circumscripta duratio, vs. 13.
 - β. *Laeta*, cum praedicat illorum
 - a. ex ista miseria *liberationem*, conjunctam cum terribili Dei in hostes *judicio* tanquam notabili temporis, quo haec essent expectanda, *indicio* vs. 14.
 - b. ad occupandam terram *promissam reditum*; definito itidem certo temporis termino, adnexaque *justa hujus termini ratione*, vs. 16. Quibus denique Interjectam videmus *mortis ipsius Patriarchae* revelationem, vs. 15.
- III. *Finis*, quo tota haec actio erat directa, declaratio, *init.* vs. 18. *Hoc die pepigit Jehova cum Abrahamo fedus.*
- §. IV. Occasionem igitur, ut rem ipsam adgrediamur, toti huic actui dedit Abrahæ, quam vs. 8. in Dei sinum exonerat, oratio, cum ita loquitur: *Domine Jehova, in quo cognoscam, quod possidebo eam?* Occurrit hic in ipso statim limine non exigua nobis solvenda difficultas. Cum enim haec verba arguere videantur

tur animum de Divina promissione dubitantem ; mire se torquent Interpretes, quomodo hæc cum amplo illo, quod vs. 6. de fide Patriarchæ perhibebatur, testimonio possint conciliari. In eo equidem consentiunt omnes, ab *απιστίας* crimine Abrahamum prædicandum esse immunem, verum quo id commode fieri modo possit, quisque hinc ejus verbis dari sensus debeat, variae sunt variorum sententiae. Ex veteribus Theodoretus (a), quocum consentiunt Chrysostomus & Petrus Martyr, hanc orationem non *απιστουτος*, *αλλα μαθειν πυθουντας τον τροπον της κληρονομιας* dicit, nec alia mente prolatam putat, nisi ut instrueretur de modo, quo Deus hoc vellet efficere, ut posteris suis illam terram donaret. Verum quo minus huic interpretationi calculum adjiciam, facer textus impedit: nullum enim hæctenus vidi locum, ubi particula *ὅ* του τροπου significationem includat, aut per *quomodo* verti possit. Veritati paullo propius accedunt Raschi &, qui cum eo facit, Celeb. Coccejus, qui ita rem concipiunt, ac si Abrahamus non tam sibi quam posteris suis signum expetivisset, ut illi haberent, cui innixi promissionem hanc eo firmiori fide amplecterentur, quod & Deum postea dedisse in sequentibus textus doceat. Verum & his, quia Abrahamum penitus excludunt, adsentiri vetant iterum ipsa Patriarchæ precantis verba, quando diserte dicit, *in quo COGNOSCAM EGO?*

§. V. Utrique ergo præferenda videtur Cl. Heideggeri (b) Paraphrasis, qua, quia de ipso Abrahamo (nos vero nec posteros hic excludemus) rem exponit, textus simplicitati sua constat integritas. Haud equidem in præsentia de Divinae promissionis veritate dubitabat hic Noster cetera satis constans fidei propugnator; At tamen, quia humani nihil a se alienum putabat & suae imbecillitatis sibi satis conscius erat, e re sua futurum rebatur, ut visibile aliquod ipsi signum concederetur, quo tum Dei promissio clarius inlustraretur, tum sua in eam fides contra obventuras forsan incredulae carnis tentationes mage mageque corroboraretur. Hinc itaque Dominum supplex rogat, ut quod inceperat in ipso bonum opus porro perficeret, & quo fidei suae, non dicam scintilla sed flamma posset sustentari, pabulum suppe-

dita-

(a) Quaest. LXIV. in Gen.

(b) Hist. patr.

ditaret. Praeclara sunt in hanc rem, & digna quæ huc exscribantur, Magni Calvini (a) verba: *Abramus*, inquit, quo certius erat persuasus Deum esse veracem & eius verbo magis addictus, eo familiarius curas suas in eius sinum exonerat: *Variae eius animum tenebant difficultates, quas adaugebat, quod jam, postquam magna vitae parte suspensum tenuit Deus, nunc senio confectum & nil nisi mortem & sepulcrum ante oculos habentem de integro terrae Dominum fore pronuntiat. Neque tamen propter difficultatem respuit, quod videri poterat incredibile, sed in medium profert, qua anxietate intus prematur. Atque hoc fidei potius testimonium est, quam incredulitatis signum, quod Deum interrogat. Pii, quæ sentiunt in carne sua impedimenta submovent, ne viam obstruant verbo Dei, & vitiis quorum sibi conscius sunt, remedium quaerunt. Tu, C. L. confer, si placet, exempla huic nostro plane adfinia Gideonis, (b) Hiskiae, (c) beataeque Virginis Mariae, (d)*

§. VI. Votum hoc uti non erat injustum, ita eidem lubens adnuit Dominus, cum Abrahamum adportare jubet: *עגלה משלשת ועז משלשת ואיל משלש ותר וגזל* Deseritur hic merito a plerisque Interpretibus Onkelos, quod verba haec reddidit: *vitulas TRES, & capras TRES, & arietes TRES, & turturem & filium columbae.* Praestare enim huic versioni alteram illam Græcorum aliorumque, qui *δαμαλιν τελεζουσαν, juvencam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium* vertunt, ex rei natura & usitato alias Hebraeis loquendi more satis evinci videtur. In genere circa haec animalia notamus, singulari Dei providentia factum esse, quod eadem hic adducerentur, quorum, postmodum quoque sub lege magnus in sacrificiis usus erat, quaeque tum *purorum* nomine gaudebant. Cur vero *trima* requisiverit Divina sapientia, non est adeo clarum. De eo saltem non videtur dubitandum, primum omnis, quaecumque hic fuerit, *δηλωσεως* fundamentum in pleniore (f) hujus aetatis robore esse quaerendum. Verum

A 3

an

(a) ad h. l. (b) Jud. VI. 17. (c) II. Reg. XX. 8. (d) Luc. I. 34. additis etiam exemplum contrarium Achasi Es. VII. 10. sq. & alia, quae ad h. l. notarent Pareus & Rivetus.

(f) Majori hanc aetatem robore pollere de *vitula* probat Magnus Bochartus, cum ex locis Es. XV. 5, Jer. XLIX. 34. tum ex illo Plinii lib.

an praeter hoc ipsum, ut nonnullis videtur, Deus nihil aliud intenderit, infra pluribus erit expendendum.

§. VII. Quidquid sit, neque casu, neque Abrahae etiam arbitrio haec talia fuisse adducta, indicat Moses, cum ea adferri ipsum Deum jussisse testatur: *קחה לי* *sumens offer mihi*. Ita cum Chaldaeis & Junio ac Tremellio phrasin hanc interpretari nullus dubito; licet enim expressa hic *sacrificii* non fiat mentio, tamen & hunc quoque fuisse animalium adducendorum finem, non tantum ex usitata postmodum inter federa pangenda sacrificandi (a) consuetudine, sed ex ipsa quoque phraseos emphasi facile licet conligere; praeterquam enim quod notanter dicitur, *adfer* non *tibi* vel *tuo* usui sed *Mihi*, ipsum vocabulum *קחה* alibi quoque in de sacrificiis materia (b) expresse adhibetur. In hunc itaque finem Deus humanae omnis *εθελοθρησκείας* hostis ipsemet haec animalia adferri poscit, ut adlata sibi quoque offerrentur. Neque tamen in hunc solum. Sed cum rei finis optime ex ejus usu possit dijudicari, palmarium scopum illum fuisse edocuit eventus, ut essent *cum* sancienti solenniter federis instrumenta, *tum* commoda, quibus futura Patriarchalis profapiae fata possent adumbrari, symbola. Sic ipsemet ille Jehova, qui primus gratiae communionem peccatori obtulerat, primus quoque, quibus fedus hoc ratum fieret, solemnia nuncupat.

§. VIII. At vero quid ad haec Abrahamus? Fidelis Dei servus praesto est, ut Domini sui jussa exsequatur. *Adfert* primum de grege, Deoque haec munera *obfert*. Dein porro, *exceptis* solum (c) *avibus*, *per medium ea dividit*; atque ita jam paret, qui postea sub lege colebatur, sacrificali ritui, & animantia, quae obtu-

lib. VIII. c. 48. *Domitura boum in trimatu, postea fera, ante praematura.* Quod ad *Arietem* vero conferunt Viri Docti locum, qui est apud Lucianum in *Deorum Dialogo*, ubi Ganymedes a Jove raptus & dimitti petens pro *λυτρω* suo promittit se arietem Jovi immolaturum *τον τριετην τον μεγαλν*, *αε ηγετασ προς την νομην*, *triennem magnum*, qui gregi in *pascua* praedit. *Turturem* pariter in *matura*, *columbam* contra in *tenebra* aetate praestare, neino est, qui ignoret.

- (a) confer Exod. XXIV. (b) vide Gen. XXVII. 9. Exod. XII. 2. XXV. 2. & alia apud Gatakerum in *advers. misc. posth. cap. 31.*
 (c) eadem quoque postea in cultu Mosaico ne dividerentur, singulari lege cautum legimus Levit. I. 17.

obtulerat, ὀρθοποιεῖ, ut essent τετραχηλισμένα (a) in conspectu transiturae per segmenta flammae, coram oculis ejus, παρὸν αὐτῷ ὁ λόγος, apud quem sibi reddenda fuisset ratio, si non omnibus federis legibus ex æquo stetisset. Denique divisa accurate victima, justo quoque ordine partes ejus disponit, sibi que invicem opponit; dedit enim, ut ad literam Hebraicum vertam, *virum dimidia partis ejus ad occursum amici ejus*, vel ut egregie Graeci, εἴηκεν αὐτῷ ἀντιπρῶστω ἀλλήλοις, posuitque, ut verbo sensum dicam, partes altrinsecus sibi respondententes, relicto intermedio ad transeundum spatio.

§. IX. Si jam, quae apparatus hujus ratio fuerit, anquiramus, liquebit, non alio hunc animalia dissecandi ritum fuisse comparatum, quam ut illo sanciretur iustum Deum inter & Abrahamum fedus; haud dubie enim eo significabatur, pari modo vindice Deo dissecandum fore, qui pactis federis legibus bona fide non satis, foedifragii vero se reum, fecisset. Hoc modo ritum hunc esse explicandum, non solum, ex consueto inter alias Gentes federa feriendi more, sed ex ipsis quoque populi sancti monumentis indubitato a Commentatoribus colligitur. In Sacris quidem insignis est locus, qui extat apud Jeremiam (b) cum in haec Deus Zelotes contra populum fedifragum indignabundus erumpit verba: *Tradam homines illos, qui transgressi sunt fedus meum, qui non praestiterunt verba federis, quod pepigerant coram me, quum transiverunt inter dimidiatas partes ejus vituli, quem dissecuerant in duo tradam, inquam, eos in manum inimicorum ipsorum, & erit cadaver ipsorum cibo volucribus caelorum & bestiis terrae.* Neque ab his ablu- dit, quod legitur in historia Samuelis, (c) factum Saulis, cum in furorem actus *in frustra divisit par boum, eaque in omnes Israelis terminos dispersit*, hac adjecta dirarum imprecatione: *quisquis non exierit & secutus fuerit Saulem in bello Ducem, SIC FIET armento ejus.* Sed, & ad alios populos eundem federa sanciendo ritum transivisse, auctores sunt, qui eorum mores describunt, historici. Sic apud Chal-

(a) ad consuetum dissecandi sacrificia morem his vocabulis adludere, qui illis ad Timotheum & Hebraeos utitur, Paullum, ab Eruditis Interpretibus est observatum.

(b) Jer. XXXIV. 18. 19. 20. (c) I. Sam. XI. 7.

Chaldaeos, teste Diodoro, tutius habebatur jusjurandum, cum illud per animalium sectionem sanciebant, eandem praevicatoribus imprecantes. Graecorum quoque id moris fuisse auctor est Dictys Cretensis, cum libro primo unanimem Graecorum Principum conspirationem ad bellum Trojanum suscipiendum recensens, jusjurandum interpositum hoc modo tradit: Calchas filius Nestoris praescius futurorum, porcam majorem in medium offerri jubet, quam in duas partes exsectam orienti occidentique dividit, atque ita singulos nudatis gladiis per medium ire jubet. De Romanis vero notari meretur locus iste Livianus, (a) ubi descripta federis Albanos inter & Romanos formula, haec a Feciali recitata fuisse verba refert: Audi Jupiter, audi pater patratis populi Albani, audi tu populus Albanus, ut illa palam prima postrema ex illis tabulis cerave recitata sunt, sine dolo malo: utique ea hic hodie recte intellecta sunt; illis legibus populus Romanus prior non deficiet. Si prior defecerit publico consilio, dolo malo, tu illo die Jupiter populum Romanum sic ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam, tantoque magis ferito, quanto magis potes pollesque. Id vero ubi dixisset, porcum saxo silice percussisse. Et Classicus fere locus est Virgilii, (b) Romuli Tatiique Sabinorum Regis fedus hoc carmine describentis:

Post iidem inter se posito certamine Reges,
Armati Jovis ante aras paterasque tenentes
Stabant & caesa jungebant federa porca.

Quibus addi denique potest, quod de Molossis, Albanis postea dictis, testatur Zenobius: Οἱ Μολοτται ἐν τοῖς ὀρκωμοσίοις κατὰ κοπτοντες εἰς μικρὰ τοὺς βόους τὰς συνθηκὰς ἐπιούοντο. Atque hinc quoque natae sunt, quibus federa ineundi actionem exprimebant, phrases Hebraeorum עבר ברית transire in fedus (d) כרת ברית & Graecorum ὀρκία τεμνεῖν (c) juramenta secare, nec non Latinorum proverbium: Inter sacrum & saxum stare, (e)

§. X.

(a) Lib. I. C. XXIV. (b) VIII. Aeneid. (c) Deut. XXIX, 12.
(d) Sic Homerus Iliad. B. v. 124.

ὀρκία πιστὰ τεμοῖντες.
(e) Non possum a me impetrare quin subjiciam adhuc, quod observavit ex Luciano Cl. Heideggerus: apud Scythas, si quis ab alio potentiore laesus esset, eum bovis immolati tergori insidentem, carnes frustulatim concisas & igne tostas praetereuntibus offerre: e quibus quotquot comedunt, & bovis

§. X. His ita confectis, acquiescit nunc Abrahamus, a videque, quid de cadaveribus esset futurum, praestolatur. Verum antequam id experiretur, ecce! *rapaces* super victimam *descendunt aves*, quibus, afflatu, sibilo, vociferatione vel manuum plausu, *abigendis* (a) delassatas priori labore vires denuo impendere Noster tenetur Sacerdos, com. II. Est hoc rapaci volucrum generi proprium, quod carnum fibris & extis admodum delectentur; hinc pluries in profanis quoque, insidiis appetivisse mactatos tauros & caesas oves, ab eisque summo etiam clamore vix divelli potuisse leguntur. (b) Interim tamen cum Patriarcha eas abegit, ut videtur, victimis, quae caedebantur, adversas existimavit. Atque hinc fortassis ortum ducit, (c) quod postea Gentiles

avium

Bovis tergus dextro pede calcant, se illi pro viribus adfuturos pollicentur. Unde apud eos tergus calcasse erat idem, quod jurasse. Ex parte quoque cum nostro loco convenit, quae apud Romanos obtinebat, exercitum lustrandi consuetudo, cujus solenne hoc fuisse lib. XL. cap. VI. tradit Livius: caput mediae canis praecisae, & prior pars ad dextram cum extis, posterior ad laevam viae ponitur: inter hanc divisam hostiam copiae armatae traducuntur. Quod idem Boeotis, conterraneis suis, in more positum fuisse testatur in Quaest. Rom. Plutarchus: Βοιωτοῖς δὲ δημοσίᾳ καθαρμός ἐστὶ κυνὸς διχοτομηθέντος τῶν μερῶν διεξιλεῖν. Apud Boeotos est sacrificium, quo cane in duas partes discisso, per earum medium transibant. Plura in hunc ritum vide apud Gatakerum lib. cit. cap. 43., Grotium item, Gerhardum, Stuckium, alios.

(a) Haec interpretatio p. d. praestat Alexandrinae, quae pro נִשְׁבַּח a נִשְׁבַּח

legit נִשְׁבַּח a נִשְׁבַּח hincque reddit, *καὶ συνεκαθίσεν αὐτοῖς.* Ceterum cum ea confert Clericus consuetudinem veterum, qua victimis caesis earumque pellibus incubantes somnia captare solebant; eoque refert locum Pausaniae in *Atticis*, de *Amphiarauum*, Argivum vatem, consulentibus: *κευὸν θυσιαῖς αὐτῶ καὶ τὸ δέρμα υποστρωσάμενοι καθυδουσιν ἀνακειναιτες δηλωσιν ονειράτος, ariete ei immolato, in substrata ejus pelle dormiunt, somnii monitum expectantes.*

(b) Ovidius metam.

*Ut volucris visis rapidissima milvius extis
Dum timet & densi circumstant sacra ministri
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemque suam motis avidus circumvolat alis.*

(c) Hoc saltem bene convenit cum ea, quae pleraque Gentilium sacra è sacris Judaeorum derivanda esse sustinet, hypothesi; quam inter alios

B

doctis

avium volatum sive dextrum, sive sinistrum ad boni vel mali praesagia plurimum valere crediderunt; apud quos hinc quoque moris erat, ut immolantes sacrificuli sedulo operam darent,

*Ne qua inter sanctos ignes in honore Deorum,
Hostilis facies occurrat & omnia turbet.*

§. XI. Arcendarum avium curae dum animum intentum habet Noster, arcto repente somno devinctus, ingenti terrore obruitur densaque caligine circumpositum se animadvertit. com. 12. Non est hic, quod multis, ex indefinente volucrum observatione, aut exantlatis mactationis laboribus fatigatum, indeque obdormientem, Abrahamum excusemus; quasi vero naturalis fuisset, qui ei supervenit somnus. Symbolicum enim & ipsum atque profeticum fuisse, tum, quibuscum conjunctus erat, circumstantiae, tum, qua insignitur, vox Hebraea תרדמה (a) (eadem illa, qua immissus Divinitus Adamo sopor describitur) indicant. Utut sit, vacabat eo durante externorum sensuum operatio, & mens solum in imaginum, quae imaginationi exhibebantur, contemplatione tota haerebat defixa. Quod, praesertim cum caliginosa nox accederet, non poterat non cum gravissimo terrore esse conjunctum: Uti & aliis id obvenisse Prophetis plus semel legimus. (b) Atque sic Abrahamus paulatim ad sanctam secuturi mox Divini Oraculi perceptionem praeparabatur.

§. XII. Antequam tamen eo perveniretur, somno prius visio additur. Videt enim in hoc sopore *clibanum fumantem, igneamque per dissecta animalia transeuntem lampada*, vs. 17. Ne mirare, qui haec legis, me, dum praesens hoc cum commate duodecimo conjungo, hysterologiae facere locum: hoc non tantum *tenebrarum*, in quibus desiverat illic, nunc repetita mentio, sed & ipsa cum primis rei natura postulat; quia, nisi hoc admittas, Deus in verbo talia, quae Abrahamus nondum viderat, explicare

doctis aliquot de *κεκοζηλια* Gentilium Dissertationibus vindicare coepit, quem studiorum meorum, ut primum fundatorem ita sedulum quoque promotorem suo merito veneror, Clarissimus in Lyceo patrio Professor Theologus J. H. Schrammius.

(a) LXX. per *εξουσιον* vertunt.

(b) confer Job. IV. 12. 13. Dan. X. 8. 9. Gen. XXIX. 17.

care signa dicendus erit: id, quod pluribus infra patebit. Ad ipsam vero *transeundi* actionem quod attinet, eam ad ratificationem federis pertinuisse, ex supra dictis jam liquet. Unde, quia mos pangendi federa partis utriusque confirmationem postulabat, ipsum quoque Abrahamum per segmenta ista itidem transivisse, si non certum, saltem maxime mihi videtur probabile. Ulti quoque in eo nihil haecenus deprehendere possum absurdi, quod quidam adparentem hic flammam animalium partes consumsisse conjiciunt. Nec absolum, Molechi fornacalia huic *clibano* ortum debere.

§. XIII. Magis interim exploratum habemus, quod historiographus curate definit, temporis, quo haec contingere, momentum. Quemadmodum enim priora, quae vs. 12. continentur, sole inclinante & *ad occasum vergente*, accidisse narrantur; ita posteriora haec, quae habet comma 17., evenere, cum sol jam *actu occubisset*. Illud in Textu per ויהי השמש לבוא & fuit sol *ad eundem*, hoc per ויהי השמש באה & fuit, sol *iverat*, Hebraico idiomate (a) egregie exprimitur. In quibus ceteroqui nulla quoad rem ipsam relinquitur difficultas. Unde & ego, quod circa haec tempora notem, non habeo, nisi id unum, quod fere coincidunt cum illa diei parte, qua postea consumendus ab Abrahami prosapia agnus paschalis (b) erat. Sic igitur, in quo totam inde a superiori vespera diem transegerat, suave cum Deo commercium tamdiu producit Patriarcha, donec die rursus in vesperam flexa, quid visa haecenus externa symbola sibi velent, per superaccedens Dei verbum pluribus edoceretur.

§. XIV. Et certe nisi hoc factum esset, ac nisi Deus ipse Divinator & Ονειροκρίτης accessisset, Oedipo hic conjectore opus fuisset. At hic ipse nunc Abrahamum adloquitur, & verbis, quas monstraverat, imagines exponit, vs. 13—16. Audit heic oraculum Noster, luctuosum quidem & inexpectatum, de seminis nempe afflictionibus; sed tamen promissione de earum salu-

B 2

tari

(a) Satis quodque hanc differentiam observarunt Graeci, cum prius πῆρ δὲ ἡλίου δυσμῶν, posterius ἐπεὶ δὲ ὁ ἥλιος ἐγένετο πρὸς δυσμῶν reddidere; neglexit vero Lutherus.

(b) Locum, ubi id habetur, Exod. XIII. 6. Chaldaeus apposite ad rem nostram reddit; *inter duos soles, declinantem & occidentem,*

tari eventu edulcatum. Atque in his eo Deus vates procedit ordine, ut dulcibus amara, tristia laetis praemittat. ירע תרע ait primo, *sciendo scias certoque credas*, (opposite ad superius illud במה ארע *in quo sciam*) *peregrinum fore semen tuum in terra non sua*. Quamta homini peregrino ab indigenis devorandae molestiae, quamta subeunda incommoda sint, hic exsequi velle, plus justo longum foret. Quae vero & quamtacumque ea fuerint, omnia Patriarchae posteris erant eventura, cum in Canaanis, (a) tum in Aegypti terra. Et in posteriore quidem, ut porro habet oraculum, citra peregrinationis discrimina *servituti* quoque erant mancipandi. Praeterquam quod hoc esse soleat indigenarum vitium, ut nescio quo jure in advenas dominium sibi vendicent, Aegyptiorum praesertim eo colore apud Historicos (b) depictos video mores, ut satis iniquos fuisse extraneorum hospites patefcant. Idem & hic de illis perhibetur testimonium, cum *servitutis molestiae afflictionis* tyrannidem adjuncturi praedicuntur; quae etiam, quantum in Dei populum saevierit, tragice satis in sua Exodi (c) historia describit Moses.

§. XV. Nec denique ingenti taedio carebat *quadringentorum annorum*, quibus haec erant perferenda, prolixitas. Cum Israetae non ultra CCXV annos in Aegypto fuerint commorati, e quibus subtrahendi adhuc anni LXXI, quibus vivente Josefo lautius in Gosenis pinguedine pascebantur, liquido constat, ad *περοικισαν* *in aliena terra* tantum hos annos esse referendos. Id, quod & Masorethae satis curate observarunt, cum per majorem aethnachi pausam haec verba a prioribus amputarunt: indicantes ita, vel plane non, vel indirecte saltem cum *servitii & afflictionis* vocabulis haec esse conjungenda. Hos autem peregrinationis

- (a) Haec ipsa *peregrinationis terra* non semel in Patriarcharum historia appellatur Gen. XVII. 8. XXII. 4. XXXVI. 7. confer Exod. II. 22. Ceteras egregie de hi differentem, videre non poenitebit, Musculum, ad h. l.
- (b) Sic *ventosam & insolentem nationem* vocat Plinius, Lucanus *gentem non fidam; fallacem vero semperque alia cogitantem alia simulantem*, in l. de bello Alexandrino Hirtius.
- (c) Vide, quae extant Exod. I. II. sq. II. 23. III. 7. V. 6. - 14. VI. 4. & Act. VII. 19.

nationis annos non aliunde quam a natalibus Isaaci, in quo demum censendum erat Abrahami semen, (a) esse repetendos, hodie fere communis est accuratissimorum Chronologorum sententia. Nam & haec demum, si his addas, qui inde ab egressu ex Ure effluerunt, annos XXX, commodissima Pauli ad Galatas (b) & Mosis in Exodo (c) verba cum hoc loco conciliandi via est. Et cum in loco posteriore dicitur, quod Israelitae per CCCCXXX annos commorati fuerint in Aegypto, illud non aliter, quam de peregrinationis patriarchalis termino, qui cum his annis in peregrinatione Aegyptiaca suum complementum consequebatur, est intelligendum; eodem plane modo, quo & hic dicere possumus, Israelitas tamdiu ab Aegyptiis fore adfligendos, donec CCCC annorum promissionis (d) numerus esset completus. Nisi & illuc peregrinationem Abrahami in Aegyptum, (e) proximo ut videtur post exitum ex Charane anno susceptam; huc vero Isaaci a fratre Ismaele, materna stirpe Aegyptio, perpeffam vexationem (f) velis referre. (g)

§. XVI. Quanta vero cumque fuerit subeundarum in aliena terra molestiarum gravitas, quamtuscunque annorum inter illas consumendorum numerus, felicem tamen cuncta aliquando habitura finem, Oraculum promittit. Quatuor enim hisce seculis praeterlapsis miseriae isthaec sede tandem erant egressuri; & hi quidem non vacui, sed μετα αποσκευης ποδης, multis facultatibus onusti, vs. 14. Excitaturus erat Jehova inter medias aerumnas virum λυτρωτην, qui potenti Dei manu suffultus multisque prodigiis clarus afflictum Abrahami semen educeret, inque libertatem postliminio adsereret. Quod dum fieret, eo simul flexurus erat populi afflictoris animum, ut splendida prius supellectile, tamquam iusta servitii mercede, instructum ditatumque populum Dei lubentes dimitterent. Ac denique, ne interim Hi, quam

(a) Gen. XXI. 11. (b) Gal. III. 17. (c) Exod. XII. 40.

(d) Eo p. d. adludit Stephanus πρωτομαρτυρ, Act. VII. 17. cum hanc afflictionem initium cepisse refert, καθως ηρξιζεν ο χρονος της επαγγελιας, ης ωμοσεν ο Θεος τω Αβρααμ.

(e) Gen. XII. 10. (f) Gen. XXI. 9. & Gal. IV. 29.

(g) Addat his, cui lubet, qui hoc argumentum egregie est exsecutus, vt d. Honert waaragtige Wegen V, Boek, III. Hoofd.

quam exercuerant in Dei populum, petulantiam ferrent impune, hoc futurae liberationi temporis signum ponit, quod eam proxime praecessurum sit severum in terrae hujus incolas iudicium: *Et gentem illam, cui servient illi, iudicabo. Prosterneret Deus* (ita succincte, sed solide ad haec *μαεφφεζε* Cel. Vitringa (a) *tremendis suis iudiciis Draconem marinum, dominantem pro arbitrio ludentemque apud septem alveos divitis Nili, paratum ad deglutiendum semen Abrahami, in cuius manibus erant tabulae promissorum benedictionis & vitae. Vindicaret innocentiam populi tamdiu oppressi, vexatique, faceretque testatum, non laedi impune, quos ipse amat.* His addere solum illud liceat, notatu satis jucundum, quod idem utrobique liberationis Israelitarum medium fuerit Dei in Aegyptios iudicium, *Et*, cum olim Aegyptum ingrederentur, *Et*, cum nunc ex eadem exitum (b) pararent.

§. XVII. Sed non modo terra afflictionis exituri, verum etiam in hanc ipsam, in qua tunc commorabatur Patriarcha, Canaanaeam erant reversuri. Certo certius expectanda habebant laeta, quibus in terram, quam in lumbis parentum olim deseruerant, essent reducendi, promissamque sibi hereditatem occupaturi, tempora: ita tamen, ut non nisi *generatio* demum *quarta* hanc sibi spem promittere posset. *vs. 16.* *Generationis* vocabulum hic non de certorum annorum, centuriae vel seculi intervallo, sed potius de personarum generatarum numero esse exponendam, ex eventu satis est perspicuum. Quanquam enim priori illi, quae generationes cum seculis coincidere defendit, sententiae aliquantulum favere videatur, quod apud auctores profanos (c) *seculum aetatis* nomine legatur insignitum; eo magis tamen eidem adversatur, quod vox Hebraea *דור* vix usquam in sacris hac significatione occur-

(a) In elegantissimo non ita pridem edito *Doctrinae Profeticae* typo part. II. cap. IV. §. II. quem hoc ipso anno non sine meo quoque fructu D. Commilitonibus Cl. Praeses exposuit.

(b) Conf. Gen. XLV. 6. 7. & reliquorum quoque implementum vide Exod. V - - XI. capp. collat. Ps. LXXIIX. 45 - - 54.

(c) Vide Cic. lib. I. de Orat. cap. LI. & Curtium lib. VIII. cap. II. Et Ovidius quoque XII. *metam.* ex persona Nestoris dixit v. 187.

— — — — —
Vixi
Annos bis centum, nunc tertia vivitur AETAS,

currat: ut nunc alios, quos l. cit. Cel. Vitringa contra hanc interpretationem nequit, nodos silentio praeteream. Intelligentur itaque tutius per *generationem* hanc *quartam* pronepotes illorum, qui cum Jacobo Patriarcha Aegyptum sunt ingressi. Quos inter ejusmodi *generationem* deprehendimus in tribu Juda, ubi *Judas* cum patre Jacobo Aegyptum ingressus genuit *Peresum*, & hic porro ex *Hefrone Calebum*, qui tandem terram promissionis est ingressus. Obvium quoque est exemplum in tribu Levi; ex quo patre *Keathus* in Aegyptum descendit, filium in ea progignens *Amramum*, cujus ex *Aharone* nepos *Eleasar* in Canaanam insuper factus est redux. Ut eodem plane modo hic accipiatur vocabulum $\tau\eta\tau$, quo sumit Graecorum $\tau\epsilon\tau\epsilon\alpha\varsigma$ in principio Evangelii sui Matthaeus; quae vox alioquin, ubi de annis agitur, ultra *triginta tres* ut plurimum *annos, quatuorve menses* (a) haud complectebatur.

f. XVIII. Ratio, cur tantam Deus huic hereditati occupandae moram interponeret, haec erat, quod nondum *completa* erat *hucusque Amorrhaeorum iniquitas*. Non poterat haec terra, incolis satis frequens, colonos recipere novos, nisi prius veteres migrassent. Hos vero non ante Deus volebat excutere, quam usque adeo eorum scelera excrevissent, ut, terram suam iis nefarie conspurcando, semet ipsos, quos illa evomeret, quae scripturae phrasis est, dignos redderent; *tum* ut haberent, quo redderentur $\alpha\nu\alpha\pi\omicron\lambda\omicron\gamma\eta\tau\epsilon\iota$, respiciendi tempus, *tum* ut manifestas faceret suas non severioris modo justitiae, sed & longanimitatis ac patientiae virtutes. Haud me pudet, & secundo exscribere laudatissimi jam modo Vitringae verba, cum in hunc modum justas ac sapientes Dei vias (b) pie depraedicat: *Est quaedam mensura tam peccatorum hominum, quam patientiae Divinae, servatque hunc modum, hanc legem in puniendis hominum erroribus summus Rector, ut justitiam suam aequet longanimitati, severitatem temperet clementia, nec minus consideret, quid hominum mereantur vitia, quam quid patientiae aequitatisque suae in iis ad tempus ferendis conveniat, ut spatium relinqueretur poenitentiae.* Ceterum, quod peculiariter *Amorrhaeorum* Deus meminit,

ejus

(a) Tres etenim $\tau\epsilon\tau\epsilon\alpha\varsigma$ apud Graecos & Aegyptios C annos confecisse ex Herodot. & Clem. Alexandrino observavit Clericus ad h. l.

(b) Loc. supra cit.

ejus non una potest reddi ratio. Praeterquam enim quod Abrahamus nunc *Amorrhæi* sigillatim inquilinus (a) erat, hic populus inter Canaanitarum primores censebatur, cum propter terrae, respectu advenientium Israelitarum, situm, quia erant inter proximos Israeli impugnandos, tum propter singularem, qua ceteris praecelebant, fortitudinem, proceritate, teste profeta, (b) Cedris, robore quercubus, pares. Et quod aliis quoque improbitate non fuerint inferiores, inde satis facile est conligere, quod Jehova turpem peccatoris originem exprobraturus patrem illi *Amorrhæum* (c) attribuit. Quomodo vero & hujus commatis promissa suo eventu fuerint comprobata, ex historia Mosaica satis est perspicuum. (d)

§. XIX. Videor mihi videre Patriarcham penitus quidem in Jehovae verbis acquiescentem, sed cogitantem interim apud „ sese, si non exclamantem cum Hiskia: (e) Bonum est verbum, „ Domine, quod locutus es, sit modo pax & stabilitas in diebus meis. De his igitur quaedam quoque Deus immiscet, vs. 15. Tu vero, inquit, abibis ad patres tuos in pace, & sepelieris in civitate bona. Quae hactenus perceperat Abrahamus fata, non tam ipsum, quam ejus posteros concernebant. Ipse neque aliorum servitio aut afflictioni erat subjiciendus, neque terram promissam, tamquam proprium peculium, tota vita occupaturus, neque denique, eandem a posteris suis occupari, supervicturus. Longe aliam illi quaerendam suoque tempore obtinendam quoque patriam Dominus adsignat. Multis enim ante, quam hoc esset futurum, annis, postquam ad ultimum senium tranquillos ac placidos dies suos produxisset, satis tandem in pace (cum externa, tum maxime interna (f) conscientiae) erat cessurus, atque ad pa-

(a) Gen. XIV. 13. (b) Amos. III. 9. (c) Ezech. XVI. 3.

(d) Confer cum his Ps. LXXII. 55. 56. & LXXX. 9. 10. nec non egregium illud, quod suis Moses inferere dignatus est, Poetae cujusdam carmen *επιγικιον* Num. XXI. 27. - 30.

(e) Esa. XXXIX. 8.

(f) Quamvis enim negare nolum, omnia haec ad corporalem felicitatem suam quoque relationem habere, in his tamen solis velle subsistere, nimis mihi frigidum videtur. Promittit, ut verbo cuncta repetam, *mortem*

ad patres, (a) ad πνεύματος δικαίων τετελειωμένων laetus concessurus; pulvere sic ad terram, ut fuerat, spiritu vero ad Deum, qui dederat illum, redeuntibus.

§. XX. Atque haec sunt notabilia illa tum Abrahami tum feminis ipsius fata, quae visibili primum emblemate, atque tum superaddente audibilis verbi oraculo illi ante designata huc usque sumus contemplati. Ex his jam certo certius Abrahamus, convenienter illi, quod vs. 8. exposuerat, desiderio, scire poterat, se (in suo semine scil.) terram a Deo promissam indubitato possessurum. Quamvis enim ipsemet eo non produxerit vitae suae diem, ut promissionem hanc ipso eventu sibi vidisset exhibitam, tantus tamen erat emblematum, per quietem sibi objectorum splendor, tanta verborum quibus ea illustrabantur conjuncta cum gravitate claritas, ut, si modo cum veracitate Dei potentiam vellet conferre, ambigere diutius de promissi certitudine non posset. Certe, sicuti magnae p. d. potentiae signum erat, quod tam gravem Deus ipsi nec opinato pavorem incusserit, quodque tam alto subito exsomnia plane somno sopiverit; sic quoque, quod tanta veluti cura se Deus humano captui accommodabat, quod eum proprio Oris sui vaticinio non dedignabatur, quod denique prolixus adeo depingendis ordine ejus fati inhaerebat, non poterat non certo esse indicio, Deum ipsi noluisse illudere, sed, quod promiserat, certo esse adimpleturum. (b)

§. XXI. Quid? quod non alium haec omnia habuerint finem, quam ut confirmata illis Abrahami fide ratum tandem fieret pangendum Deum inter ac Abrahamum fedus. Hunc enim fuisse perlustratorum a nobis haecenus rituum usum denique testatur Moses, quod *Jehova pepigerit hoc die cum Abrahamo fedus vs. 18.* Quamquam haec demum prima in Abrahami historia *federis cum Deo* mentio fiat, nihil tamen dubitandum, quin illud jam ad minimum

C

mortem justorum, Es. LVII. 2. Num. XXIII. 10. quod satis indicat Apostolus, cum eum in fide mortuum testatur Heb. XI. 13. Justo tempore id videas adimpletum Gen. XXV. 8.

(a) Eodem hic modo Abrahami *patres* vocantur, quo postea ejus *fili*, qui eandem cum ipso fidem acceperunt; hos nempe *sequaces*, illos vero *praeceuntes* habebat.

(b) Rom. IV, 21.

nimum plus decem (a) abhinc annis Patriarchae cum Deo inter-
 efferit. Quemadmodum enim jam inde a suscepto ex Charane
 exitu federis hujus formulam, sub promissione aequae ac condi-
 tionibus, plus una vice a Deo ei legimus (b) notificatam: sic
 quoque, Abrahamum jam tum his fuisse adstipulatum, inde satis
 patescit, quod lubens adeo Dei postulatis morem gesserit, &
 quod hinc fidei ejus Paullus (c) adscribit, e domo sua exiverit,
 incertus, quo iret. Interea vero, quia neque Deus haecenus
 exhibendae promissionis arrham dederat, neque Abrahamus
 praestandae fidei syngrapham scripserat; hoc demum, quo id
 omne peractum, die fedus hoc percussum dicitur.

§. XXII. Et certe huic fini in se non erant aptiores, quam illi ipsi,
 quos Deus hic instituerat, ritus. Ne enim nunc repetam, quae su-
 pra de *transseundi* per dissecta animalia more dixi, quo perjurium com-
 missurus subeundo mortis fato se obligatum profitebatur; haec ipsa
 ratio erat, cur pro duplici partium contrahentium numero du-
 plex quoque divisarum partium ordo struebatur, ut nempe trans-
 euntes per medium denotarentur in se recipere, quod pro parte
 sua facturi essent, quidquid tunc promittebant. Et, quod justo
 adeo hae partes ordine sibi invicem opponebantur, quid hoc
 designabat aliud, quam federe, qui partibus medii erant inclusi,
 arctissime nunc esse conjungendos & in unum veluti corpus coa-
 lituros? Sic itaque Deus Elohim non modo Abrahamum de ser-
 vanda fide adjurabat, sed ipsemet quoque *ορκω μοστιτευων* promissa
 Patriarchae bona obsignabat; jurabat, in nemine majore jurare
 potis, per se ipsum, per sanctitatem, & dextram suam, se quod
 semel egressum erat e labiis suis non mutaturum, oppignorabat
 quasi se ipsum, vitam & perfectiones suas, si fallat; adeo, ut
 fieri magis non posset, ut falleret Deus, vel falleretur Abraha-
 mus, quam fieri poterat, ut desineret Deus se ipsum amare. Sic
 omnis Abrahamo praecidebatur suboriundæ forsan de Jehovahae
 verbis dubitationis ansa, & plenissime fides ejus de occupanda
 a suo semine terra confirmabatur. Sic denique accipiebant ipsi
 quoque ejus posterii, quo succumbentem in suis aerumnis ani-
 mum

(a) Gen. XVI. 3.

(b) Cap. XII, 1, 2, 3. & XIII, 14, 15, 16, 17.

(c) Heb. XI. 8.

num erigerent, consolationis argumentum; ratumque tandem his omnibus fiebat, quod cum Deo ipsis intercedebat, fedus.

J. Q. E. D.

§. XXIII. Toti huic actui grande & augustum subesse mysterium, & providentiam Divinam in eo velut in typo adumbrare voluisse, quaenam essent futurae non tantum carnalis sed & cum maxime spiritualis Abrahamici seminis fata, licet *αυτολεξει* non determinaverit scriptura, ex ipsa tamen rei natura tam mihi certum videtur ac manifestum, ut multis illud velle probare laboris fuerit fere supervacanei. Quodsi enim, qui communis Praestantissimorum Interpretum Canon est, omne factum illustrius, quod in scriptis antiqui foederis singulari cum industria dataque opera cum omnibus suis circumstantiis narratur, typicum esse censerit debeat, quis neget, idem quoque de hac nostra federis Abrahamici historia, quam tanta cura sacer scriptor memoriae prodidit, ferendum iudicium esse? Et cum Apostolus (a) inter Abrahamicae historiae *αδηγορουμενα* illud quoque referat, quod natus ex Aegyptia matre Ismael fratrem Isaacum fuerit persecutus, haec autem persecutio memoratae hoc nostro loco afflictionis, si non pars, clarissimum tamen praeludium sit, nullam causam video, quae aliam totius, quam hujus partis, dicere iubeat rationem. Denique cum omnia sacrificia Dei jussu in diebus promissionis oblata eodem haberi loco typico debeant, quo sacrificia Mosaica, haec autem fuerint *σκια* umbrae, sacrificii melioris, quidni idem quoque de praesenti hoc, quem sacrificii quoque rationem habere supra evicimus, actu Abrahami cogitemus? Ne nunc repetam, quod paullo ante jam anticipavi, non alio fine haec symbola fuisse instituta, nisi ut essent ex Abrahami voto vivae fatorum seminis ejus imagines ac picturae.

§. XXIV. Hoc itaque certo veluti tibicine fultus, quod nempe Deus hoc emblemate praefigurare voluerit seminis Abrahamici fata, triplex his involutum latere mysterium deprehendo. Cum enim promissum Abrahamo semen triplicis generis esse sacra pagina testetur, aliud quidem *carnale*, aliud vero *spirituale*, & hoc rursus aliud *sanctificans*, aliud *sanctificatum*, (b) quid

C 2

com.

(a) Gal. IV. 29. (b) Heb. II. II. Gal. III. 16.

commodius erit, quam ut hic quoque de fatiis, non tantum *primo* Israelitarum in Aegypto usque ad occupationem terrae promissae, sed & *secundo* seminis Benedictis, Christi, nec non *tertio* seminis benedicti, fidelium nempe, cogitemus? Ut ita percussum super hoc ritu Dei cum Abrahamo fedus sensu *priore* Federis Sinaitici; sensu vero *posteriore*, ubi victima Christus erit, fidelibus cum Deo intercendentis Federis Novi; ac denique *postremo*, ubi sacrificia fideles erunt, Federis ejus, unde repetenda tederum superiorum origo, quod ante jacta mundi fundamenta patrem inter & filium fuit, clarissimam figuram nobis exhibeat. Rem totam conficiet signorum cum rebus significatis, prototypi cum antitypo nunc instituenda *συγκρισις* & collatio.

§. XXV. De Semine Abrahami *carnali* haec symbola esse exponenda, ipsum Dei, qui sapientissimus eorum Auctor & hinc quoque optimus Interpres erat, Oraculum (a) extra omnem dubitationis aleam collocat; cum enim haec oratio monstrata Patriarchae visa immediate fuerit insecuta, non video, cur aliam visis quam verbis significationem velimus adfingere. Verum haec nunc paucis secum invicem conferre, hoc opus, hic labor erit. Quemadmodum igitur, ut jam ex Theodoreto notavit Cl. Heideggerus, quatuor distincta animalium genera, quatuor notabant generationes aut secula, quibus semen Abrahami in terra non sua futurum esset peregrinum; Ita, quod Abrahamus eorum alia, terrestria nempe & sub jugo hominum vivere solita, dividebat partesque sibi invicem opponebat; alia vero, nempe volatilia & libertatis avida, relinquebat integra, significabat fore, ut Israelitae primum tanta in Aegypto affligerentur servitute, ut fere ad interitum & lacerationem essent premendi, generatione autem quarta ex dissipatione rursus colligendi tandemque gemebundi turturis instar in deserti solitudinem libere evoluturi, ac deni-

(a) Eadem haec prophetia cum, ut supra vidimus, in occupatione terrae promissae omne, quantum ad semen Abrahae carnale, sortitum fuerit implementum, patet, nec ulterius extendi hoc sensu hic visas figuras debere, atque hinc aliena plane esse, quae habet in *analectis sacris* Doughtaens, cum istam animalium divisionem ad consecutam sub Roboamo decem tribuum defectionem eaque factam Regni divisionem refert,

denique ut columbae ad fenestras suas, ad cultiora Canaanitidis loca, convolaturi. (a) Quod autem porro volucres rapaces jacentia animalium *διχοπηματα* appetiverunt, illud haud dubie diverforum in Israelitas incurfantium hostium signum erat. — Et cum propter aduncum maxime rostrum aquila in rapaci volucrum genere prima sit, eadem vero Regni Aegyptii (b) insigne fuerit, commodissime hic de suscepta a Pharaone in dimissum Dei populum persecutione cogitabimus, cum diceret in corde suo: *Persequar, adsequar, dividam praedam, explebitur eis anima mea, exseram gladium meum, adseret eos in haereditatem manus mea.* (c) Ubi vero, quemadmodum heic Abrahamus *flatu* has aves abegit, sic quoque, columnam nubi & ignis inhabitans, federis angelus, custos Israelis, *flavit vento suo*, populique sui oppressores propulsavit & tandem eos (d) operuit.

§. XXVI. Ad easdem Patriarchali profapiae ab hostibus suis perferendas afflictiones respicere & sequentia videntur, cum, occumbente sole irruisse super Abrahamum spissam cum ingente terrore conjunctam caliginem, dicitur. Eo enim nihil aliud significabatur, quam futurum aliquando, ut latitans in lumbis Patriarchae semen, mortuo Regia majestate conspicuo Josefo, qui ipsis in Aegypto instar solis erat (e), horrore, caligine ac terrifican-

C 3

fican-

(a) In generalioribus istis malo acquiescere, quam per incertas speculationes discurrere & operose cum aliis in rationes inquirere, cur speciatim generatio prima sub *vaccas*, cur secunda sub *capras*, cur tertia sub *arietis* emblemate proponantur, cum tamen earum quas hucusque reddidere nullum, cui tuto possimus inniti, habeant fundamentum. Ejus vero, quod de divisarum partium collectione, turture & columba dixi, fundamentum satis certum suppeditant loca Ezech. XXXVII. 11, 7. 14. Es. LX. 8. Hof. XI. 11, ubi similibus plane casibus depingendis iisdem quoque figuris Spiritus Sanctus utitur.

(b) Gürtler. Orig. mundi.

(c) Conferri etiam cum his meretur locus Luc. XVII. 37. ubi pariter per *cadaver* populus Judaicus, per *aquilas* vero ejus Destructores Romani sunt intelligendi. Vide item Habac. 1. 8.

(d) Exod. XV. 9. 10. XIV. 19. 20.

(e) Ita & per Amosum posteriore tempore eisdem Israelitis Deus minatur, fore, ut sol ipsorum meridie occidat, & nihil eo aliud innuit, quam fore, ut Rex illorum subito caderet, & Rempublicam suo interitu perturbatam relinqueret, Amos. VIII. 9.

ficante somno esset obruendum, & nonnisi per multas calamitates in hereditariam terræ promissæ possessionem introducendum. Et quia somnus etiam simillima gelidæ mortis imago est, quidni & hic prædictam commate decimo quinto ipsius Abrahami mortem hoc emblemate præfigurata credamus? Illud autem, quod persecutionem sancto spectatori gravissimam repræsentabat, *fumo* terribilis *clibanus* erat; is enim p. d. durissimæ servitutis Aegyptiacæ, quæ (propter gravissimum, ut videtur, in coquendis lateribus laborem) per *fornacem ferream* alibi (a) exprimitur, figuram gerebat. Jam vero cum *fumus* etiam *precum sanctorum* usitatum sit in scripturis (b) emblema, quid obstat, quo minus de gemitibus ac suspiriis cogitemus, quæ ex fornace afflictionum Aegyptiaca cœlum versus erant ascensura atque ad Dei thronum efferenda (c)? Sic, quod Abrahamus dormitans dicitur vidisse fumantem clibanum, mystice indigitabit, fore, ut semen Abrahae carnale, antequam in terram Canaan introduceretur, videat afflictiones multas, atque in earum medio desperans quasi de salute ac redemptione humanis viribus consequenda, atque interim calidissimis votis ad exitum ac libertatem anhelans preces ad Deum ardentissimas efferat, & ex altis auxilium præstolatur. (d) Atque hinc tandem, quod Abrahamus igneam per dissecta animalia transeuntem lampada viderit, clarissimum, quibus adumbrandis alibi (e) quoque *ignis* emblema adhibetur, cum *divinae*

(a) Deut. IV. 20. Jer. XI. 4. (b) Apoc. IIX. 4.

(c) Hanc observationem ut & nonnullas, in sequentibus, alias hausi ex Venerandi Praeceptoris mei A. Pungeleri Theologiae in Athenaeo patrio Professoris Celeberrimi, in typos Geneseos dictatis, quorum in eruditissimis de *Babele* dissertationibus auperime specimen in publicum emisit.

(d) Et hic tum pulcre conferri potest, quam confert ad h. l. Ludovicus de Dieu, usitata hodiernum Judaeis precandi formula: **אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ רַחוּם** וְחַנוּן זְכוֹר וְהַבֵּט לְבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים *Obsecro Rex misericors & gratiose, recordare & respice fedus inter segmenta initum.* Conf. Exod. III. 7, 9. Act. VII. 34.

(e) Exod. XIX. 18. Es. LXII. 1. Ps. XXVII. 1, 2. Mich. VII. 8. & praesertim vel ideo hic conferri meretur columna nubis & ignis, quia ea Israelitis in libertatem redeuntibus dux fuit.

vinae praesentiae, tum resultantis inde futurae liberationis indicium praebuit; Deum nempe populum suum in miserrimo illo fervitutis statu succumbentem non penitus derelicturum, sed fore aliquando, ut in medio fornacis ferreae versantibus suo favore illis adfulgeat eosque gratiosi vultus sui lumine reficiat, ac tandem forti brachio in libertatem denuo adserat. Immo cum *flamma* divinae irae (a) quoque symbolum sit, hoc viso simul tremendum illud, quod cum liberatione Israelitarum, vs. 14. dicitur conjungendum, Dei in eorum hostes exercendum judicium designabitur. Quod vero ad observatum hic *transeundi* per segmenta ritum adtinet, is percussus Deum inter ac Abrahamum federis ratificationem solummodo respicit; Et huic, cum idem utriusque ratificandi modus, idem utriusque bonum promissum, & idem utrobique Divinae *παρουσίας εμβλημα* fuerit, fedus, quod ad montem Sinai cum Abrahami semine Deus erexit, *αντιτυπον* existimamus.

§. XXVII. Sed & alia mysteria historiae hujus cortici involuta, & seminis *spiritualis* quoque hic habendam rationem esse supra dicebamus. Ne igitur & hac parte de hypotheseos nostrae methodo quis dubitet, danda nunc paucis opera erit. Ac de *sanctificante* quidem, ut inde ordiar, *συγκρασις* iterum *πνευματικων πνευματικοις* extra omnem dicta ponet controversiam. Illud enim, ut jam ante monui, nemo, nisi qui legi promissionem cessisse dicere velit, negabit, eodem maectata hic animalia haberi loco debere, quo postea in cultu Levitico habentur; Jam vero cum illic indubitato *sacrificium Christi* praefiguraverint, cur non de eodem & hic commode cogitaremus? Hic (Christus) *vitulae* laboriositatem ac mansuetudinem; hic *capellae*, praeter varium usum, munditiem legalem & praecelaram sine ulla pedum offensione per saxa, montium vertices, & difficilia quaecumque, aspera praeruptaq; (b) loca incedendi alacritatem; hic *arietis* conjunctam cum patientia fortitudinem; hic *columbarum* integritatem ac simplicitatem

(a) Es. X. 16. 17. XXVI. 11. LXVI. 13 -- 16. Ps. L. 3. XCVII. 3.
Heb. XII. fin.

(b) In eodem hieroglyphico cum capreolis comparatur Cant. II. 17, VIII. 14. Ps. XVIII. 34.

tatem; hic denique *turturum* innocentiam conjugiique Zelum in se continet. Quemadmodum igitur horum animalium alia dividebantur, eorumque partes divisæ veluti se concernentes sibi invicem opponebantur, alia vero relinquebantur integra: sic quoque Christus homo primum in morte crucis divisus, e terra viventium abscissus, (a) *excisus*, (נכרת) (b) & gladio divinæ vindictæ percussus, (c) postea vero in gloriosa resurrectione rursus collectus, liberaeque & a laqueo aucupantis (d) ereptæ atque integræ avis instar ad habitaculum cœlesti evolavit. (e) Quemadmodum animalia hæc debebant esse *triennia*, i. e. ut Chrysostomus loquitur, *τελειὰ καὶ ἀπηρτισμένα*, *perfecta & completa*; ita Christus non debebat offerri Deo, nisi plenum corporis robur, justam ætatis (annorum nempe *triginta trium* & quod excurrit) mensuram ac perfectam magnitudinem adeptus. (f) Quemadmodum denique his animantibus aves inhiavere rapaces: quas autem Abrahamus vigilantibus abegit; sic quoque non defuere, Diabolus omnesque furiae, qui sedulas Christo, ut prædae instar eum arriperent, insidias struxerunt: quorum vero consilia evanescere. (g)

§. XXIX. Jam porro, sicut Abrahamum *inclinante sole altus sopor magnæque cum ingente terrore conjunctæ tenebrae occupaverunt*; ita quoque mors Christi, quæ ejus somnus sæpissime (h) dicitur, non tantum terræ habitabili crassas induxit tenebras, sed & ipse, eum jam adpropinquaret hæc hora potestatis tenebrarum, quæ tanquam sol justitiæ deberet occumbere, coepit *ἐκθαμβηθεῖσθαι* & gravissime angī; posuit eum pater in tenebrosissimis, circumdederunt eum terrores mortis, torrentesque Belial perterrefecerunt ipsum. (i) Quod vero ad visum in hoc sopore *fumantem clibanum igneamque flammam* attinet, commodissimum & superioribus maxime analogum erit, ut de effusa in Christum propter peccata nostra in gravissimis passionibus (illis paecipue, quas per descen-

(a) Es. LIII. 8. (b) Dan. IX. 26. (c) Zach. XIII. 7. (d) Ps. XCI. 3.

(e) Confer, quod contigit in expiatione leprosi Lev. XIV. 1. - 10.

(f) Exod. XXIII. 19. (g) Es. LIII. 9. Ps. CXIIX. 12. (h) Ps. III. 6. IV. 9. Jer. XXXI. 26. (i) Ps. XIIIX. 5. LXXXVIII. 7. 17. 18. Mars. XIV. 32. 33. Luc. XXII. 43. 44. 53.

descensum ad inferos Theologi intelligunt) Dei ira, & quae eam postmodum consecuta est, gratiosa liberatione cogitemus. (a) Et certe quemadmodum visa, sic non minus Dei verba ad Christum pulcre poterunt applicari: Hic ipse non tantum per totam vitam fuit peregrinus in terra non sua, in qua non habebat, quo reclinaret caput, sed eandem quoque, quam Israelitae, profugus petere Aegyptum debebat. (b) Hic in forma servili apparuit, & ut serviret, venit in hunc mundum. (c) Hic multas easque cum illis Israelitarum maxime convenientes ad mortem usque subire debuit passiones. (d) Ast vero quemadmodum illorum hostes Deus tandem judicavit; sic idem factum hostibus Christi Judaeis & Gentibus. (e) Quemadmodum isti multa cum facultate sunt egressi, sic & Christus adscendit in altum & dona accepit pro hominibus. (f) Quemadmodum illi reversi sunt in eandem illam terram, e qua olim exiverant; sic quoque Christus easdem gloriae coelestis repetiit sedes, quas ante deseruerat: ivit siquidem, non secus ac Abrahamus, in pace ad patrem suum, & in justa aetate splendidam sepulturam est adeptus. (g) Ac tandem, quemadmodum super mactata hic victima & effuso ejus sanguine ratum factum, quod intercesserat Abrahamo cum Deo fedus; sic & confirmatum sanguine Christi, quod fidelibus cum Deo intercedit, novum fedus gratiae; qui hinc sanguis *federis ac testamenti*, & ratificatum eo fedus, phrasi sacramentali aequipollente, *testamentum in sanguine* appellatur. (h)

D

§. XXVIII.

(a) Haec, quam habet in suo *Mose & Christo Venerandus Avunculus & Praeceptor meus J. Biermannus*, explicatio mihi saltem probabilior videtur, quam illa *Cel. Cocceji & Cl. Eurmanni*, qui de *humana Christi natura & habitante in illa Deitatis plenitudine* symbolum hoc exponendum putant. Quamvis enim *fumi saepius & ignis* hac significatione in sacris mentio fiat, vix tamen ullum, ubi cum *fornace humana Christi natura* comparetur, locum quis reperiet.

(b) Matth. VIII. 29. II. 13. 14. Hof. XI. 1. Jer. XXXI. 16.

(c) Phil. II. 17. Matth. XX. 28. Joh. XIII. 5. (d) Exod. I. 16. Matth. II. 16. (e) Ps. LXIX. 24. sq. CIX. (f) Ps. LXII. 19. Es. LIII. 12. (g) Habac. III. 2. Es. LIII. 10. (h) Luc. XXII. 20. Zach. IX. 11. Heb. IX. 16. sq. X. 29. Gal. III. 15. I. Cor. XI. 25.

§. XXIX. Reliquum est, ut etiam fatorum *seminis sanctificati* & speciatim fidelium N. T. vivam in hac tabula effigiem reperiri verbulo commonstremus. Sicut enim *sacrificia V. T.* non tantum Christi oblationem, sed & ipsa fidelium sacrificia praefigurant, qui corpora sua Deo sistunt hostias vivas per cultum rationalem, imo qui vitam suam pro nomine Christi instar libaminis fundunt; (a) Eodem modo & *victima* hac Abrahami non solum Christi hilasticam, sed & fidelium Eucharisticam victimam adumbratam credimus. Id quod tanto iterum adfirmamus liberius, quanto sub eorundem animalium emblemate credentium chorus in sacris proponitur saepius. (b) Quemadmodum ergo animalia ab Abrahamo *divisa* facile attendenti in memoriam revocant cruentas illas constantissimorum tanto numero, qui pretiosam Evangelii veritatem suo sanguine obsignaverunt, Martyrum lanienas; (c) ita, quae *integrae* permansere *volucres* nos commonefaciunt de *λειμματι κατ' εκλογην χαριτος* (d) parte fidelium residua, qui durante hac persecutionum pro exiguo momento latitarunt in foraminibus petrae, in latibulo praerupto, donec tandem praetereunte indignatione liberi iterum emerferunt. (e) Quemadmodum cadaveribus inhiantes *volucres coeli* notare possunt tentatos ab Ecclesiae hostibus in hanc veluti praedam crebros insultus; ita, quod *Abrahamus* has aves tanta cura *abegit*, commodum Christi Jesu custodis Israelis, Ecclesiae nunquam non invigilantis ejusque hostes sedulo abigentis, (in exemplum omnium Ecclesiae ministrorum, tanquam vigilum) (f) symbolum erit. Quemadmodum Abrahamus inclinante sole *alto sopore* ac terribili caligine legitur oppressus; ita non potuit non *Ecclesia* horroris caligine obrui, quotiescunque se abscondit (g) Jesu Spiritus, atque radios suos, quibus Ecclesiam illuminare alias solebat, subtraxit. Fecit autem id toties Sol justitiae, quoties Abrahamus mysticus sopore obrutus fuit, h. e. vel in

genere

- (a) Rom. XII. 1. II. Tim. IV. 6. (b) Hof. X. 11. Cant. VI. 4. 5. Joh. X. 26. 27. Pf. LXXIV. 19. Cant. II. 12. 14. (c) Col. I. 24. Heb. XI. 34. sq. (d) Rom. XI. 5. (e) Es. XXVI. 20. Pf. XCI. 3. (f) Jes. LXII. 6. 7. Ez. III. 17. XXXIII. 7. Cant. I. 6. (g) Amos. II. 9. Matth. XXIV. 29. Apoc. VI. 12.

genere Ecclesia dormitavit, (a) nimiaeque securitati indulfit, vel speciatim ejus ministri, quibus agenda pro salute Sionis erant excubiae, suum officium (b) neglexerunt. Quemadmodum Abrahamus in hoc sopore vidit *clibanum* fumantem; sic quoque spirituale Abrahae semen fomno securitatis obrutum vidit fornacem afflictionis, in qua innumera Ecclesiae membra crepitan- tibus flammis tradita, ac dirum in modum velut in clibano fue- re combusta, sic ut non tantum sanctorum suspiria, sed ipsa et- iam eorum corpora fumi instar in auras, ad altiora coeli, abi- rent. (c) Quemadmodum denique Abrahamus cum isto cliba- no conjunctam videbat igneam *flammam*, laetum futurae libera- tionis indicium; sic & Ecclesiam Deus in mediis, quas, dum in Regno pseudo-Christiano, ceu spirituali Aegypto, peregrinare- tur, perferre debebat, afflictionibus, gratiosi vultus sui lumi- ne refecit, eamque justo tempore robusto brachio in libertatem tandem eduxit, & in terram promissam, civitatem scilicet habita- culi (d) constituere coepit. Quae etiam Israelis mystici liberatio non secus ac illa Israelis carnalis cum tremendis in hostes suos *judiciis* est conjuncta. (e) Et quod denique ad ratificatum hisce so- lennibus fedus attinet, cum in eo Abrahamus ut fidelium caput praecipue sit considerandus, hoc autem in plena emphasi de Christo demum praedicari possit, commode de eo quoque fe- dere cogitabimus, quod ante jacta mundi fundamenta cum Pa- tre suo Christus erexit, ubi ipsi non secus ac Abrahamo non tantum de multiplicando sibi semine, sed & hereditate gentium conferenda facta promissio est. Siquidem & hoc quoque non secus ac illud Abrahamicum, jurejurando Dei ab una, & fusio- ne sui sanguinis ab altera parte fuit confirmatum. (f)

§. XXX. Ex dictis patet, quam sit bonum ad Jehovam adpropinquare, (g) & fructuosum, arctam cum Deo colere ne- cessitudinem. Tantum profuit Abrahamo, Deum habere fami- liarem (cujus expertus est indicibilem gratiam & inimitabilem

D 2

συγκρα-

- (a) Cant. V. 1. Matth. XXV. 5. (b) Es. LVI. 10. Matth. XIII. 25.
 (c) Ps. LXVI. 12. Cant. III. 6. (d) Psal. CVII. 36. 41. (e) Conf. A-
 poc. XI. c. XVI. (f) Ps. LXXXIX. 4. s. CX. 4. Zach. VI. 13.
 Es. LIII. 11. (g) Ps. LXXIII. 28.

συγκαταβασι) cum hoc omnifufficiente jura federis posse commu-
nicare, quin & ubi opus est, allegare, imo ex isto capite eum
convenire? Hoc, hoc dat lucem inaccessam in tenebris spississi-
mis, ne cognitionis vacillantis saepe, fidei titubantis scintilla pe-
reat, linumque fumigans extingatur penitus, id quod Patris lu-
minum favor inconcussus & propositi ejus gratiosi constantia,
juxta juramentum apud sanctitatem suam firmatum, adeo non
permittit, ut citius alta nox in ipsius meridiei splendores muta-
retur. (a) Hic est in ipso tribulationum ardentissimo clibano
forti manu & dulci latibulo suis praesentissimus, ne flamma eos
adurat; quin potius ipsi fumi palmarum, velut ex pulvere sepla-
sarii ad admirationem usque recta adsurgentium, instar Deo ac-
cepti hominibusque probati deprehendantur. (b) Quis cum Deo
tam benefico fedus non secaret, super Filii ejus sacrificio? (c)
Quis paratus non esset se cum omni facultate sua intus & extus
illi sistere victimam? Quis denique non lubens corpus & mem-
bra terrestria mortificaret, concupiscentias carnis jugularet ve-
teremque hominem in crucem ageret, ut vivus inde exsurgat
novus? Suamque adeo quisque salutem cum timore atque tre-
more elaboraret? *Adhortor itaque vos, fratres, per miserationes Dei,
ut sistatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, placentem Deo, rationa-
lem illum cultum vestrum. (d) Per ipsum, federis mediatorem no-
strum, assidue offeramus Deo sacrificium laudis, id est, fructum labiorum
celebrantium nomen ejus. Deus vero pacis, qui ex mortuis reduxit, per
sanguinem aeterni Testamenti, magnum illum ovium pastorem Dominum no-
strum Jesum, aptos nos faciat ad omne opus bonum ad praestandam ipsius vo-
lantatem, efficiens in nobis, quod gratum sit in conspectu suo, per Jesum
Christum, cui sit gloria in secula sempiterna. Amen. (d)*

(a) Pf. CXXXIX. 12. (b) Dan. III. 24. sq. Es. XLIII. 2. Cant. III. 6. Rom.
XIV. 18. (c) Pf. L. 5. (d) Rom. XII. 1. (e) Heb. XIII. 15. 20. 21.

FOedera quæ quondam primo turbavit in HORTO
Adam, serpentis seducis artis ope,
Illa per Abramidis socias simulacra Parentis,
HOFFMANNE ac ejus symbola sancta doces,
Sic tuus Ingenii hic HORTUS fert semina Viva,
Quæ non corrumpet livida Mens Satanæ.

Perge

Perge ita, tunc coeli molem ceu coelifer Atlas,
Firmabis Pindum, praemia Apollo feret.

*Ita Nobilissimo & Doctissimo Domino Auctori
super hoc Ingenii sui fructu Votivus accinit*

N. M. D.

Sic Tibi flos ævi, sic dulcis carpitur ætas,
Neque piget, tacito dum fugit illa pede.
Sic Patris & nostras spes æquis gressibus imples:
Dum bis dissertas volvitur axe polus;
Et quid reprimerem? sacra pulpita non minus ornas
Dum Christi cœtus instruis ore pio.
Hoc decet ingenuos! Olim meminisse juvabit,
FOEDERA PIGNORIBUS SANCTA MANERE BONOS,

Agnato optimo f.

PRÆSES.

Εἶθε μοι ἀρχεσίμολπος εἶσι Μῆσ' Ἰλαος ἄρπη,
Πειρήσω τιν' ἔπος μελπέμεν ἀρμόδιον.
Τῆτο μὲν ἢ Φιλίη ἡμείων σύμμαχ' αἰτεῖ,
Ἐμπεδον ἡμετέρας ἀμφιδέσσει Φρένας.
Ἄλλα καὶ ἀκλειβὴς σέο, ἦν δειξάς διάπαντ',
Ἄξιόει σπασθῆ, σύζυγ' ἀγχινοίη.
Ἐξαῦτις γὰρ νῦν, νεάρων ὡς Φά' ἀγαυόν,
Ἐπλόγιμον βαίνεις σεμνοπρεπῶς ἐφ' ἔδ',
καὶ τὴν Κύρωσιν με δοθεῖσαν τῷ Πατριάρχῃ
Συνθήκης Θείας φερίζεις ὀπισθαιμένως.
Ἐνθ' ἄρα δηλώσας ὀπίσθιν μελέτην κατὰθαι
Ἐν τῷ ἀνακρένειν σῶα Θεῶλόγια.
Ὡς γ' εἰς τ' σίμβλον σκιδέντα μέλιον ἀθροίζει
Ἡδέα τῶν ἀνθῶν χυλὸν οἱ ὠφέλιμον
Τῶς ἢ σὺ σπουδῇ εὐχρήτων πολλὰ σπαρέντα
Παντοδαποῖς φρονίμως ἐκ βιβλίοισι λέγεις.
Ἡδὲ τὰ πάντ' ἰθύνεις πρόθεσιν εἰς παναρίστην
Εἰς τὸ καλῶς συνιεῖν γράμματα ἰσθ' Θεῶ.
Ταῦτα δ' ἄπο βρεφεῶς φροντίζεις, ὡς ὀπιπάγχου,
Θεῖα φιλοκτεάνῳ ἤτοι ἐνδομυχεῖν.

Τη

Τὴν γὰρ σε μελέτην, ὡς εἰκός, κῦδος ὀπιδεῖ.

Ἔρδεις γάρ ποικῶν ἀξία μὲν εἶν.

Χαῖρ' αἰτάρ ἐν Ἐκατονταέτης Νέῳ, ὦ ἀγαπητὸς

Ἐψίσω πε Θεῶ, ἀνδράσι τ' εὐδοκίμοις.

Ταῦτε τῷ φίλῳ αὐτῷ πολυτίμῳ εὐκλειῆς
φιλίας ἔνσκα ἔγραψι

FRID. CASIMIRVS HEILMANNVS.

S. T. C.

Pulpita conscendens cathedræ doctissimus Auctor,
Symbola quid valeant, quibus utriusque fuit
Abramicum fœdus sancitum, differit, atque
Ingeniū dotes subtilitate probat.

Urgeat eximios elementia diva labores:

Talia quæ præsens; dent bona plura dies.

Hæc Tibi sit felix, quondam sit læta corona,

Pro qua magnanimum dimicat ingenium,

Quam nunc ex animo quantus sum à Numine toto

Comprecor & quæ sunt suavia, tuve Vale.

J. F. Mollerus, *Nassov. Ebersb.*

Esse Tibi meliore luto præcordia ficta,
Atque Heliconiadas magni Te pendere musas,

Nunc vice testatur conatus hicce secundâ.

Fac animo forti pergas insistere cœptis,

Nec Te detineat cursu labor improbus, opto,

Dum Tibi rite detur Parnassi tangere culmen:

Tunc Tibi retribuent sua dulcia præmia musæ.

J. G. Osvaldus, *Helv. Scaph.*

UT semper flagrat speratæ laudis amore
Sanguinis egregii Nobile nomen habens:

Ingentesque animos patriis virtutibus æquat

Ausis & factis, fortibus ille suis.

Non opus est verbis rerum documenta loquantur.

Exemplo HOFFMANNUS comprobat isto suo.

Angelus ut quondam sanctum nutritivum Eliam

Differuit, jam mox altius ire cupit.

Fœderis Abramici quoque nunc mysteria pandit,

Ingenii ostendens, splendida dona sui.

Pieridum Cultor! superas sic itur ad auras;

Sic cito currentem certa brabea manent.

P. L. Franckenfeld, *Herb. Nassov.*

Coll. diss. A 185, mixt: 17